

Vildmark blev Frostavallen

Av Henry Holm

En informationstavla vid uppgången till Storstugan på Frostavallen berättade om Skidfrämjandets anläggning i skogen 140 meter över havet i hjärtat av Skåne.

"Denna anläggning, som fått namnet Frostavallen, tillkom under åren 1931-1934. Den ägs av Föreningen för Skidlöpningens och friluftslivets främjande i Sverige och har upplåtits åt allmänheten till att vara en central samlingsplats för skånskt friluftsliv med olika grenar: skidlöpning och annan vintersport, skogsvandring, orienteringsövningar m m.

Allmänheten uppmanas att under vistelsen på området visa önskvärd skonsamhet mot byggnader och anläggningar och ute i terrängen ådaglägga den hänsyn för växt- och djurlivet, vilken är förutsättningen för ett vackert umgänge med naturen, och att vid avresan ej kvarlämna matrester, papper och skräp, som kränker vildmarkens skönhet och bedrövar naturvännerna.

Stöd företaget genom att personligen främja dess syften och gagna Frostavallen genom att bli medlem i Föreningen för Skidlöpningens och friluftslivets främjande i Sverige. Anmälan kan göras i Storstugan".

Den informationstavlan letar man förgäves efter i dag, och det hänger samman med den förändringen vind, som dragit fram över Frostavallen under senare år. Tavlan är, i den mån den finns någonstans, en relik från en epok som en gång var.

Ett sextioårsjubileum

Det var 1931, som embryot till Frostavallen föddes och året därpå gjorde Skidfrämjandet sitt första markköp i området, ett stycke vildmark om 23 tunnland för 4 000 kr. Räknar man 1932 som det år, då Frostavallens egentliga grundläggning skedde, kan anläggningen alltså i år fira sextioårsjubileum.

Alltsammans började med att några unga entusiastiska skidåkare i Malmö upptäckte att det på det skånska "högländet" norr om Höör ofta var möjligt att åka skidor en stor del av vintern. Skidfrämjandet intresserades, och ett ödetorp, som låg vid infarten till nuvarande Frostavallen, inköptes och förvandlades till värmestuga för vintersportarna.

Sen kom snart konsul Allan Könsberg, Frostavallens egentlige skapare, in i bilden och saker och ting började hända i accelererande takt, allt i syfte att skapa ett skid- och friluftscentrum i en natur, som den gången för sextio år sen i mångt och mycket framstod som rena vildmarken.

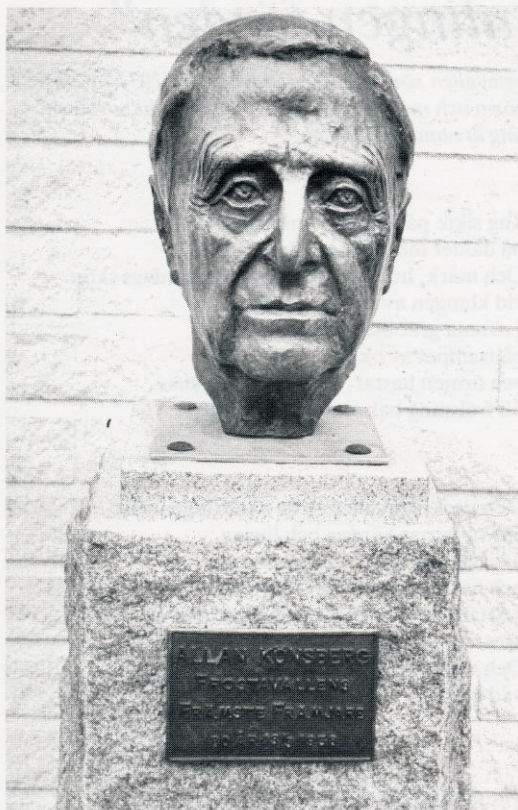
Efter inredningen av ödetorpet byggdes skidbacken ner mot Vaxsjön. Höörs kommun öppnade börsen och betalade anläggningen och blev därigenom Frostavallens förste donator. Det skulle bli många, många fler med tiden. Genom åren behöll Höör sin många gånger frikostiga attityd till friluftsanläggningen, som ju ligger inom dess gränser.

Backhoppning succé

Man vet exakt, när skidsporten så att säga i organiserade former föddes i Skåne. Det var den 13 mars 1931, då hoppbacken stod färdig och togs i bruk för första gången. Man hade reklamerat lite anspråkslöst om att uppvisning i backhoppning skulle förekomma men räknade inte med någon större publiktillströmning.

Men det kom massor med folk, både med järnväg till Höör och med bil till Frostavallen. Vägarna korrades igen, men trafiken kunde av polisen så småningom dirigeras tillbaka till Höör. Några parkeringsutrymmen att tala om fanns ju inte på Frostavallen.

Men backhoppningsdagen blev en succé trots den inledande röran i trafiken. Frostavallen hade börjat tala om sig. Och skulle göra det med allt högre röst under kommande år.

Bysten utanför Storstugan av konsul Allan Könsberg, "Frostavallens främste främjare". Foto: Henry Holm.

Storstugan och kåtor

Jämsides med den fortgående utbyggnaden av Frostavallen – Storstugan uppfördes, källbacke anlades, vandringsleder drogs fram i olika riktningar och märktes, stugor, paviljong och kåtor (!) byggdes o s v – blev platsen i ökad utsträckning en tillflyktsort för söndagssportande i alla åldrar, stadsbor inte minst, som bekvämt kunde komma till "Vallen", sedan SJ anlagt en hållplats vid Sjunnerup år 1934.

Det tog tre år från förvärvet av ödetorpet till man kunde inviga Frostavallen, som för övrigt fick sitt namn efter en pristävling, där kamrer Arvid Lundin i Hörby – han gick bort för bara några år sedan – inlämnat det vinnande förslaget.

Prolog av Nils Ludvig

Söndagen den 2 december 1934 hölls invigningshögtidligheten med tal av Skidfrämjandets ordförande, översten, sedemera arméchefen Ivar Holmquist, prolog av Nils Ludvig och invigningstal av landshövding Fredrik Ramel. SJ hade ordnat med extratåg från

Malmö för att så många som möjligt skulle kunna vara med om festligheterna i skogen norr om Höör.

Frostavallen blev från början ett paradiset för naturälskare. Här fanns redan 1934 inte mindre än 60 km vandringsleder och skidspår. Under följande år skedde en oupphörlig utbyggnad och förbättring av friluftsanläggningen, man utökade storstugans byggnad, uppförde hotell- och konferensdel m m.

Chef på Frostavallen under dess mest expansiva skede var intendent Nils Gussing, som oförtröttligt verkade för anläggningens utveckling i Allan Könsbergs anda. Gussing tillträdde sin tjänst 1956 och verkade på Frostavallen till sin pensionering 1982. Under dessa 26 år blev han synonym med anläggningen och dess ansikte utåt.

Midsommartinget en tradition

Midsommartinget, anordnat första gången 1935, blev en tradition, liksom nyårsfirandet med dess inslag av sagomotiv, jungfru Frostas besök, ett väsen skapat av Nils Ludvigs diktarfantasi.

Allan Könsberg skrev en gång om Frostavallens tillblivelse, som i så mångt och mycket blev hans skapelse och äreminne. Han menade att det borde "vara en bjudande plikt för Frostavallens styresmän, nu och i framtiden, att vidmakthålla och förbättra denna anläggning med tanke på så mycken möda, som varit förknippad med dess tillkomst och utveckling, och så stor betydelse och den fått".

Än idag lockar Frostavallens sköna natur, vandringsleder och strövstigar skaror av människor och skolklasser, men storhetstiden förefaller vara förbi. Orsakerna till att lockelsen inte är densamma som förr är förmodligen många. Nya friluftsanläggningar har vuxit upp, flera närmare de stora städerna än Frostavallen, rörligheten när det gäller val av utflyktsmål är större bland dem som söker sig ut till närliggande upplevelser o s v.

Till förändringen har också bidragit det faktum att Frostavallens anläggningar i stor utsträckning kommit att bli härbärge för flyktingar till vårt land. Och Frostavallen är sedan en tid inte längre Skidfrämjandets, de båda Skånelandstingens och Malmö kommuns egendom och angelägenhet, som den varit i så många år. De senare hade när ekonomin började bli dålig, inträtt med finansiellt stöd åt Frostavallen, liksom även Höörs kommun gjort. När stödet avvecklades kan man säga att konsul Könsbergs förhoppningar, sådana de nedtecknades någon gång på 1950-talet, kom på skam.

Stiftelsen för Frostavallen bet i det sura äpplet och sålde anläggningen till ett privat företag i augusti 1989. Därmed sattes punkt för ett kapitel i dess långa historia samtidigt som Frostavallen mer eller mindre upphörde som det fritids- och sportcentrum, som det

”Här hejdade främlingen färden”

Vid invigningen av Skidfrämjadets Skåneanläggning Frostavallen söndagen den 2 december 1934 föredrog Nils Ludvig en av honom skriven prolog. I omisskännlig form och med sin typiska romantiska diktarton vävde han samman saga och verklighet till en mästerlig hyllning åt naturen i Frosta.

Här hägnades länge bygdens ro
av vildmarkens lönliga styrkor:
..här trängde jättar kristnemäns bo
och måttade åt deras kyrkor
..här tassade troll..här skrottade rå..
..här hejdade främlingen färden,
när berget lyftes på guldstöttor små
över pysslingfolket kring härden.

Än spelar i dunklet den gamle Pan
sin hjärteförvillande lock-ton.
Men ekot stannar i susande gran
med urmodig, avslöjad skrock-ton.
Ty nu jagar Tiden i rastlös ritt
genom bygden, som häpnande tiger;
och markens ljuvlighet öppnar sig fritt,
där människan dristeligt stiger.

Här lånar själva allvaret glans
av solljus på ärriga hållar,
och böljande mjuk är älvornas dans
i sommarens vilande kvällar.
Ack, Frosta har vårens oskuld i hyn
och vinterns kyla i rösten,
men bundna lidelser ropa mot skyn,
när färgerna brinna om hösten.

Av allt som Du, främling, bär härifrån
är hälsan den yppersta gåvan:
den räcket av markens blommande strån
och flödar som sol ifrån ovan;
den skönjes i enarnas rykande blom
av alla med sinne och känsel;
den kallar Dig ut, när dagen blir tom,
att längtande snöra Din ränsel.

Tag sikte på åsarnas lummiga krön,
på dälder med sjungande källor:
Och märk, hur Din färd blir gammaldags skön
vid klangen av ensliga skällor;
I rösen grubbla grävling och räv
på trampet av okända fötter,
och ormen hastar, där stigen blir snäv,
till frälsning bak stubbar och rötter.

Den vackraste lönen från vandringens flit
när tuvornas hårdna och ljusna,
när fäladen ligger gnistrande vit
och bäckarnas flöden stå frusna.
– Sträck ut Din äventyrsfärd, sträck ut
mot vallen, där målfacklan brinner:
Och trampar Du vilse, där stigen tar slut,
vad gör det, att målet försvinner?

Far dristigt fram på glidande sko
där ljung och lingonris drömma:
Låt markens glädje och rymdens ro
djupt in i Din varelse strömma:
På snöiga vidder lever en värld
med bot för hjärta och nerver.
Den världen är Din, ty under Din färd
all vildmarkens längtan Du ärver.

– Så blottar den slutna bygden sin art
och hälsar de sentida skaror,
som här stämma möte till vila och fart,
till fröjder och lekfulla faror.
Hav trivsamt, varje främling och gäst
som skymtar i vallens närhet!
Men skona i yrande tävlan och fest
vår gamla bygds prydnad och skärhet!

Nils Ludvig

varit i så många år och som skulle vara dess uppgift och funktion enligt den idé, som låg till grund för dess tillkomst och senare utveckling.

Tvingande skäl

Avyttringen skedde av tvingande ekonomiska skäl, men affären genomfördes inte utan att det sved i sinnet hos flera av dem som så gärna ville se en annan utväg, som skulle gjort det möjligt att föra arvet från Könsberg vidare.

Sedan maj 1990 ägs nu Frostavallen av JFt, Jord- & Fastighetstillbehör AB, som har sitt säte i Simrishamn. Flyktinförläggningen upptar hotelldelen m m och Storstugan fungerar som matsal. Frostavallens restaurang är däremot som vanligt öppen för allmänheten. Fortfarande är anläggningen ett utflyktsmål för bl a skolklasser, om än inte i samma omfattning som tidigare, och det förekommer också konferensverksamhet i mindre skala, enligt vad platschefen Hjördis Nilsson uppger. Flyktinförläggningens framtid är när detta skrives inte avgjord, men det har uppgivits att den kan komma att avvecklas.

Den nuvarande ägaren har vissa utbyggnadsplaner, inriktade på bostäder för seniorboende.

Den lockande, spännande och vackra Frostavallen – naturen med dess vandringsleder och möjligheter till upptäcktsfärder och möten med all slags vildnad finns kvar.

Det är bara att ta för sig. Men för den som inte är så bevandrad i omgivningarna kan ett litet memento vara på sin plats. På en anslagstavla i närheten av Storstugan står att "Märkning av spår kan vara ofullständig. Vandring sker på eget ansvar".

Den upplysningen ger på sätt och vis i ett nötskal den förändring, som under senare år skett med Frostavallen, en gång Skånes obestridligt främsta centrum för skidåkning och friluftsliv med miltals av väl markerade spår.

*Vid friluftsaulan står klockstapeln, som så många gånger ringt samman till midsommarting.
Foto: Henry Holm.*

Storstugan, som från starten var den centrala anläggningen på Frostavallen. Foto: Henry Holm, mars 1992.